

A nemzeti bibliográfiai gyűjtőkör kérdései

Grethe Jacobsen

Az 1977-es párizsi ajánlások a nemzeti bibliográfiai gyűjtőköréről a következőket mondják:

„A nemzeti bibliográfiáknak legalább az országban kiadott monográfiákat, az új indulású és a címváltozott időszaki kiadványokat, valamint a hivatalos kiadványokat kell regisztrálniuk. Ezeket túl a nemzeti könyvtári rendszer igényeinek megfelelően, más dokumentumtípusok felvételére is törekedni kell a nemzeti bibliográfiai ügynökség forrásainak megfelelően... A nemzeti bibliográfia tartalmazza az országban használt valamennyi nyelven és/vagy írásrendszerben keletkezett dokumentumokat, és ha mód van rá, a rekordokat a dokumentum eredeti nyelvén és/vagy írásrendszerében közölik.”

Az 1977-es konferenciát követő években a harmadik vonatkozó ajánlásnak megfelelően, több tanulmány készült a gyűjtőkör kérdéseiről:

„További vizsgálatokkal kell meghatározni, hogy még milyen dokumentumtípusokat és milyen sorrendben vegyenek fel a nemzeti bibliográfiák.”

1982-ben egy munkacsoport ajánlásai jelentek meg a dokumentumok lefedésének szintjeiről, melynek

melléklete tartalmazta *„A főbb dokumentumtípusok meghatározását.”*

Figyelemreméltó a szóhasználatban megfigyelhető finom váltás a *„kiadványról”* a *„dokumentumra”*. Míg az 1977-es ajánlások a nyomtatott adathordozó elsődlegességét sugallják és az összes többi adathordozóra a *„materials”* összefoglaló kifejezést alkalmazzák, az 1982-es ajánlásokban a *„document”* szó azt fejezi ki, hogy a nemzeti bibliográfiába felveendő (vagy éppenséggel nem felveendő) egységek többféle formátumban jelenhetnek meg.

Ha megvizsgáljuk, hogy a regisztráció különböző szintjeire milyen dokumentumtípusokat javasolnak, nyilvánvaló, hogy a nyomtatott anyagok még ma is elsőbbséget élveznek.

☞ Az első szint (megfelel az 1977-es ajánlásokban lefektetett minimumnak) a monográfiákból, az időszaki kiadványokból (új indulású vagy címváltozott időszaki kiadványok első számai) és a hivatalos kiadványokból áll.

- ⑤ A második szint tartalmazza a nyomtatott zene-műveket, a kartográfiai anyagokat (feltehetően nyomtatott formában), a szabványokat, a szabadalmakat, a disszertációkat, a konferencia anyagokat és a kutatási jelentéseket, amelyek mind a nyomtatott információhordozók elsőbbségére utalnak.
- ⑥ A harmadik szint kiterjeszti a gyűjtőkört a kizárólag vagy elsősorban nyomtatott cikkekre, metaszetekre, reprodukciókra, plakátokra, kereskedelmi irodalomra, valamint a nemzeti gyűjteményekben fellelhető idegen nyelvű kiadványokra, illetve a hangszalagokra, hanglemezekre, videofelvételekre, filmszalagokra, Braille kiadványokra, mikroformákra, diakockákra, más audiovizuális dokumentumokra és a számítógéppel olvasható formájú információhordozókra.

1982 óta nemigen folytak viták a gyűjtőkör kérdéséről, mivel az egyetemes bibliográfiai számbavételt lehetővé tevő rekordok – azok formátuma és kompatibilitása – kerültek a figyelem középpontjába. Az információterjesztés új módszerei és dokumentumai ismét felvetik a nemzeti bibliográfiákban a gyűjtőkör kérdését.

A továbbiakban azt próbálom meghatározni, mit kell felvenni a nemzeti bibliográfiába, majd az ezzel kapcsolatos problémákat vizsgálom meg.

1982-ben a „dokumentum” fogalmát a következőképpen határozták meg: „*a hordozott, bármely célra felhasználható információ, fizikai formájától vagy a tartalom jellegétől függetlenül*”. Egy másik kulcsfogalom a „*kiadvány*” meghatározása: „*több példányban megjelent, terjesztésre szánt dokumentum*”, amely a használók számára elérhető. A Dán Nemzeti Bibliográfiába való felvétel kritériumaként még a „*közérdeklődésre számottartó*” kifejezést is felvették. Más szóval, a nemzeti bibliográfia nem egy különleges gyűjteménynek, hanem olyan dokumentumoknak a nyilvántartása, amelyek vásárlás

vagy kölcsönzés révén, bármely felhasználó számára hozzáférhetőek.

Ez a meghatározás ma már nem kielégítő. Azt is rögzíteni kell, hogy a dokumentumnak van-e végleges fizikai formája, vagyis, hogy könyv, dia, szalag, lemez, CD-ROM, filmszalag, vagy ezek valamilyen kombinációja, avagy egy dokumentum, valamely adatbázisban pl. az Interneten. Ha a dokumentumnak van végső fizikai formája, akkor az adott dokumentum minden példányának egyforma lesz a végső formája, a kiadó által megadott forma. A nemzeti bibliográfiai rekord ezután egy adott dokumentum valamennyi példányát pontosan leírja. Az Interneten vagy más hálózatokon megjelent dokumentumok erőteljesen különböznek. A hálón kiadott dokumentumnak csak akkor lesz fizikailag megfogható formája, ha a használó a kibernetikus tér biteit és bájtoit felismerhető jelekké alakítja papíron vagy a képernyőn. Ennek a formának – legyen bár azonos a tartalom – potenciálisan többféle megjelenése van, attól függően, hogy a letöltő személynek milyen keresőrendszere, nyomtatója és szoftvere van. Ha a készítő vagy a dokumentum kiadója a letöltés után úgy dönt, hogy megváltoztatja a dokumentumot, akkor a következő letöltő személy számára már a tartalom is más lesz. Ez azt jelenti, hogy egy ilyen dokumentumról a nemzeti bibliográfiába készített rekord csak azt a dokumentumot írja majd le, amelyet a bibliográfus egy adott időpontban, egy meghatározott szoftverrel és hardverrel letöltött. Ezen túlmenően, figyelembe véve azt is, hogy egy dokumentum átlagos élettartama az Interneten 42 napra becsülhető, a nemzeti bibliográfiai számbavétel már megjelenése időpontjában elavult lesz, ha a leírt formát nem örökíti meg egy kötelespéldány, vagy – mint Dánia esetében, ahol a kötelespéldány rendelet kiterjed az Internet dokumentumokra – a nyilvántartás csak a kötelespéldányt tároló könyvtár állományát fogja tükrözni, és nem teljesíti a nemzeti bibliográfia két funkcióját: azt, hogy a nemzeti dokumentumtermés *hiteles*

és átfogó nyilvántartása legyen. Később erre visszatérek.

Fizikai formával rendelkező dokumentumok

Hadd foglalkozzam először Dánia példáját felhasználva, a fizikai formával bíró dokumentumokkal. A nemzeti bibliográfia gyűjtőköre kapcsán felmerülő kérdések két területre vonatkoznak: 1) a felvett dokumentumtípusokra és 2) a lefedendő területre.

Az első problémát annak a kérdésnek a megválaszolásával kell kezdeni, hogy hány kiadott dokumentumot vegyenek fel a nemzeti bibliográfiába? Dániában azt látjuk, hogy 1997-ben, amikor az 1927-es kötelespéldány törvény volt még hatályos (amely szerint csak a hivatásos kiadók által kibocsátott nyomtatott dokumentumokból kellett kötelespéldányt szolgáltatni), a Királyi Könyvtár, mint a kötelespéldányokat kezelő könyvtár, mintegy 200 000 dokumentumot kapott. Ezek közül 12 000 monográfia, 6000 évkönyv és más sorozat részeként megjelenő monografikus kiadvány volt. Mindezeket felvették a dán *Nemzeti Bibliográfia. Könyvek*-be. 900 új időszaki kiadvány cím került a *Nemzeti Bibliográfia. Időszaki kiadványok*-ba, valamint volt 450 kartográfiai anyag és 450 zenemű, amelyeket a Nemzeti Bibliográfia külön szériáiban regisztráltak (a számok természetesen kerekített értékek). Összesen kb. 20 000 dokumentum, az ország nyomtatott dokumentumtermésének 10%-a került bele a dán Nemzeti Bibliográfiába.

A fennmaradó dokumentumok között 80 000 időszaki kiadvány számot, 100 000 efemeridát – vagy az 1982-es jegyzék kifejezését használva –, kereskedelmi dokumentumot, találhatunk, amelyeket testületek (üzleti cégek, egyesületek) adnak ki, s amelyek a kiadó testület belső ügyeivel foglalkoznak. Ezeket a dokumentumokat levéltári elvek szerint rendezik, ezért visszakeresésükhöz és felhasználá-

sukhoz nincs szükség a Nemzeti Bibliográfia támogatására.

Azt is meg kell említenünk, hogy a dán Nemzeti Bibliográfia magában foglalja a cikkek és recenziók indexét is, amely 1997-ben (a Királyi Könyvtárhoz beszolgáltatott 19 000 időszaki kiadvány közül) 7 napilapból és 750 folyóiratból 33 000 cikket és 17 000 recenziót, illetve 1997-ben 2-2 ezer hang- és zenei felvétel-listát vett jegyzékbe.

Ez azt jelenti, hogy semmi esetre se próbáljuk meg teljes mértékben feldolgozni a Dániában kiadott dokumentumokat. A nemzeti bibliográfiából kizárt anyag ismeretében a teljes dokumentummennyiség feldolgozásának még a felvetését is komolyan megkérdőjelezem. A probléma nem az, hogy törekedjünk-e a teljességre, hanem az, hol húzzuk meg a bekerülés határát.

A kiadott és beszolgáltatott dokumentumokon kívül vannak olyanok, amelyek az ún. szürke irodalom körébe tartoznak. Ezeket az 1982-es jegyzék (második szint) disszertációk, konferencia anyagok, kutatási jelentések, szabványok néven foglalja össze. Ezekhez hozzátehetőek még a preprintek, a konferenciákra készített dolgozatok, illetve a „munkanyagok“. Ezen dokumentumok közös vonása, hogy nem publikusak, és általában nem szerezhetőek be a megszokott csatornákon keresztül. A levéltári és a könyvtári anyagok közötti mezsgyén található, ezért nem nevezhetőek egy országban **kiadott** dokumentumnak. Fontos, hogy ezekhez az anyagokhoz is biztosított legyen a hozzáférés, és szükség van bizonyos szintű regisztrálásukra, hogy a kutatók vissza tudják keresni ezeket, és hasznosíthassák a szürke irodalomban megjelenő információt, de a regisztráció nem része a nemzeti bibliográfiai szolgáltatásoknak. A probléma néhány év alatt feltehetően magától megoldódik, vagy inkább átcsúszik egy másik nehézségbe, minthogy a hálózat kiválóan alkalmas az ilyen dokumentumok közlésére. Meg merem kockáztatni, hogy hamarosan minden szürke irodalom vagy a hálóra kerül, vagy

– mint ma, bizonyos esetekben – olyan valódi kiadványokká fejlődnek, amelyek rendelkeznek fizikai formával, és érdekesek a nemzeti bibliográfiai feldolgozásra.

A második kérdés, amely a fizikai formával rendelkező dokumentumok nemzeti bibliográfiában való lefedésével kapcsolatos, a terület kérdése. Mint a név is sugallja, az a kérdés, mi tartozik a nemzethez. A nemzeten általában politikai egységet értenek, amely közös jogrend alá tartozik, egy nyelvet (általában csak az adott egységben beszélt nyelvet) használ. Ez az európai fogalom viszonylag újabb keletű (legfeljebb pár száz éves). Fennmarad-e abban a korban, amely egyrészt a globalizációval, másrészt a regionalizációval jellemezhető?

Az egyszerűség kedvéért tegyük fel, hogy a „nemzet” fogalma továbbra is körülhatárolt politikai egységet jelent, amelyet egy politikai rendszer és egy jogrend irányít, s amely érdekelt a nemzeti bibliográfia készítésében, valamint, hogy a „nemzet” egy ideig – legalább a következő konferenciáig – még hangsúlyosabb lesz, mint a szövetségi és regionális politikai felállások. Összefoglalva: feltételezem, hogy a nemzet fogalma nem változik. Ez nem old meg minden, a lefedendő területtel kapcsolatos problémát.

Dániát hozom fel példának. Dánia nem tökéletes ország, és nem tökéletes társadalom – bár, szerettük ezt gondolni róla –, és a dán Nemzeti Bibliográfia se tökéletes – bár, nagyon közelít ehhez –, de Dánia, nemzeti bibliográfiai szolgálatával egyetemben tökéletes példa, mert viszonylag kicsi, homogén ország. Ezer éves fejlődése során a kis királyságokból egyetlen királysággá, majd állammá, végül nemzeté alakult, amelynek identitása kifejeződik a jogrendben, a történetében és nyelvében is. Mintegy kétszáz éve meglehetősen erős nemzeti azonosságtudata van, és ami még ennél is kedvezőbb – jelen céljaink szempontjából – nyelvét igen kevesen olvassák, beszélik és használják írásaikban, és még kevesebbeknek van szükségük rá Dánián kívül. A

dán soha nem lesz globális nyelv. Következésképpen a dán nyelven megjelenő dokumentumokról nagy biztonsággal feltételezhető, hogy legtöbbször Dániában, a dánok számára készültek. A nemzeti lefedés problémája tehát nem nehéz, amikor a fizikai formával rendelkező dokumentumokkal foglalkozunk.

A nemzeti bibliográfiába való felvételt meg kell fontolni az olyan publikus és közérdeklődésre számot tartó információ esetében – legyen szöveges, képi vagy hang –, amely

1. a nemzet határain belül jelenik meg,
2. a határokon kívül, de a határokon belül élőknek szárván jelenik meg,
3. a határokon kívüli közönségnek szárván jelenik meg, de az országgal vagy lakóival foglalkozik.

Ezek közül az első két csoportnak kell szerepelnie a nemzeti bibliográfiában, a harmadik ugyan, kívánatos lenne, de csak az olyan kisebb nemzetek számára lehetséges, mint a dánok. A dán Nemzeti Bibliográfia része a dánokról vagy Dániáról bármely más nyelven megjelent könyvek és cikkek éves bibliográfiája, amelyek nagyobb részt Dánián kívül látnak napvilágot.

A fizikai formával rendelkező publikus dokumentumok lefedésével kapcsolatban összefoglalóan elmondható, hogy ezeknek az 1977-es ajánlások értelmében szerepelniük kell a nemzeti bibliográfiában az 1982-ben javasolt szinteknek megfelelően, bár a nyomtatott adathordozók elsőbbségének megszűnésével ezt felül kell vizsgálni. Néhány tételt talán át lehet emelni a második és a harmadik szint között, de általában a háromszintű jegyzéket lehet ajánlani a nemzeti bibliográfia számára történő válogatáshoz.

A szürke irodalmat nem kell felvenni a nemzeti bibliográfiába, ehelyett az olyan dokumentumok nemzetközi együttműködéssel történő regisztrációját kell erősíteni, amilyen például a Greynet www.konbib.nl/infolev/greynet, amely egy nemzetközi hálózat, valamint az EAGLE, amely egy európai projekt: www.konbib.nl/sigle.

Kiadványok a hálón

Elérkeztem a nemzeti bibliográfiai szolgálatok számára legnagyobb kihívást jelentő kérdéshez, a számítógépes hálózatokon megjelenő dokumentumokhoz, amelyek jelenleg elsődlegesen az Internetet jelentik.

Kihívást jelent, hogy mely dokumentumokat és mely területeket vegyük fel a bibliográfiába. A szokásos felsorolást kezdhethetnénk: monográfiák, időszaki kiadványok... és hamarosan bajba kerülnénk. Mit jelent a monográfia a hálón? Mi a különbség a monográfia és a cikk között? A meghatározás attól függjön-e, hány bájtból áll a fájl? És mi a helyzet a képekkel, amelyekből egy is több bájtból áll, mint sok száz szónyi sima szöveg. Mi a különbség a hálón a többkötetes művek, a folyamatosan karbantartott monográfiák és az időszaki kiadványok között? A honlap és az időszaki kiadvány között, hogy a hibrid formákról: a kész cikket/monográfiákat és folyamatosan karbantartott adatbázisokat, jegyzékeket stb. tartalmazó Web-helyekről ne is beszéljünk.

Az új dán kötelezpéldány törvény, amely 1998. január 1-jén lépett hatályba, kiterjed a hálón megjelenő statikus dokumentumokra. Január másodikán megkezdtük a statikus dokumentumok gyűjtését a hálóról, regisztráljuk és egy szerveren a jövő számára tároljuk őket.

A jogszabályt előkészítendő, az elmúlt évben kutatási programot indítottak INDOREG néven, amely a hálón megjelenő, a nemzeti bibliográfiába felveendő dokumentumtípusok meghatározását tűzte ki céljául. Az INDOREG-projekt és a beszolgáltatott háló-dokumentumok regisztrálásának vezérelve, hogy a hálóról ki kell választani azokat a dokumentumokat, amelyek úgy néznek ki, mintha fizikai formával rendelkeznének, és így kell kezelni őket. Én nem hiszem, hogy ez a járható út a háló-dokumentumokat kezelni akaró nemzeti bibliográfiai szolgál-

latok számára. Pillanatnyilag azonban nagyon hasznos célt szolgál, és lehetőséget biztosít a hálón megjelenő kötelezpéldányokkal és a nemzeti bibliográfiai szolgálatokkal foglalkozók számára, hogy elemezzék, mi található a hálón és figyelemmel kísérik a fejlődést. Eddig még szerencsések vagyunk, hogy a háló-dokumentumok készítői – legalábbis Dániában – mind a nyomtatott kultúra gyermekei, és így azon a szellemi rendszeren belül mozognak, amelyet Gutenberg alakított ki jó 500 évvel ezelőtt. Ezen kívül a dán háló-dokumentumok jó része hivatalos dokumentum, amelyeket helyi, területi vagy országos hatóságok hoztak létre, amelyek ugyan szívesen használják az új adathordozót, de a dokumentumoknak még mindig statikus, tartalmukat hosszú időn át megőrző dokumentumokra jellemző formát adnak. Ajándékba kapott idő ez. A háló-dokumentumok szerkesztői hamarosan kitörnek a gutenbergi formákból, és alkalmazkodnak az információ kibernetikus térben szokásos terjesztési módjaihoz. Ha a nemzeti bibliográfiai szolgálatok nem fogadják el ezt, akkor nem lesznek képesek megfelelni a regisztráció céljainak.

A háló-dokumentumok lefedésével kapcsolatos első kérdés tehát az, hogy milyen típusok kerüljenek a bibliográfiába, megválaszolhatatlannak tűnik. Ilyen a második is, milyen területet kellene lefedni? Hogyan határozható meg egy háló-dokumentum esetében a kiadás helye? Az a kiadás helye, ahol a szerver fizikailag elhelyezkedik? Vagy a dokumentum URL-jében megadott domain név? Az elsőről nehéz meggyőződni, ezért a kiadás helyét az URL-ben megadott domain név alapján lehet meghatározni.

Dánia esetében ez első pillantásra egyszerűen meghatározhatónak tűnik: a „.dk”, „.gr” (Grönland) és „.fa” (Feröer-szigetek) végű URL-ek dániai kiadást jelentenek, függetlenül attól, ténylegesen, hol van a szerver. De, hogyan kezeljük a „.com”, „.org” és a többi nemzetközi domaint, amelyen például egy dániai cég, a Lego honlapja található?

Első pillantásra itt is úgy tűnik, a nyelv segíthet. A hálón minderről, ami dán, eszkimó és feröeri nyelven íródott, feltételezhető, hogy dániai, grönlandi és feröer-szigeti közönségnek szánták. Hamarosan beleütközünk abba a problémába, hogy a kibernetikus tér anyanyelve a „kiberangol” – amely nem feltétlenül szép, de olyan nyelv, amely lehetlenné teszi a célközösség nemzetiségének meghatározását, így annak megállapítását is, hogy kinek kellene regisztrálnia az adott háló-dokumentumot. Ne fedjük, az Internet természetéből fakadóan határokat és korlátokat átszelő.

Mindent összevetve megkockáztatom, hogy az Interneten megjelenő dokumentumok tekintetében még változások lesznek, és a nemzeti bibliográfiai szolgálatok jelen formájukban nem tudnak megfelelni e dokumentumtípusok fellelésével, visszakeresésével és megőrzésével kapcsolatos feladataiknak. Azt javaslom, ne foglalkozzunk azzal, hogy a dokumentumok kategóriái vagy a területiség alapján határozzuk meg a bibliográfiába nem illő dokumentumok körét, ehelyett nézzük meg a regisztráció mostani gyakorlatát.

Hogyan férhetünk hozzá jelenleg a háló-dokumentumokhoz? Néhány vállalkozó szellemű ember, a hagyományos könyvtári osztályozási és leírási rendszereket teljességgel figyelmen kívül hagyva, a saját felfogásának megfelelő kategóriákra épített keresőgépeket hozott létre, amelyek a dokumentumokban előforduló szavakra építenek. A nemzeti bibliográfiai szolgálatoknak a hálón valamennyi dokumentumban megtalálható információ szervezésére, a belső kulcsok használatára kell támaszkodnia, tehát keresőgépeket kell használnia. Ezek lehetnek

- ☉ kereskedelmi forgalomban lévő, de a könyvtárosok szakmai szempontjai szerint tökéletesített keresőgépek vagy
- ☉ a nemzeti bibliográfiai ügynökség által kialakított speciális keresőgépek, amelyeket esetleg a

hagyományos formában is megjelenő háló-dokumentumok tradicionális bibliográfiai ellenőrzésével egészítenek ki.

Összefoglalva, a hálón található információ teljes lefedése mellett állok, beleértve az átmeneti lefedést is (a keresőgépek csak azt ragadják meg, ami a keresés pillanatában a hálón van). A nemzeti bibliográfia hozzáférést biztosít a publikus információhoz, de nem biztosít hozzáférést a regisztrált dokumentumoktól független állandó rekordokhoz. A regisztrációval együtt biztosítja a hozzáférést.

A Svéd Királyi Könyvtár „Kulturarw” nevű programját (A Svéd Levéltár3e <http://kulturarw3.kb.se/index.html>) említeném. Ennek a projektnek a célja az online hozzáférhető és publikusnak minősíthető svéd elektronikus dokumentumok gyűjtését, megőrzését és a hozzáférés biztosítását szolgáló módszerek ellenőrzése. A vezérelv az, hogy „pillanatképet” készítenek a publikus információról, beleértve az időszaki kiadványokat, az elektronikus folyóiratokat és újságokat, a statikus dokumentumokat, (pl. az elektronikus archívumokban található szövegeket), a dinamikus dokumentumokat a kapcsolataikkal, pl. HTML oldalakat, és megőrzik ezeket. *Harvested* (hogy a jelenlegi internet-zsargont hatszánljuk) az az információ, amelyet a hálóhelyeken „.se” végű cím alatt találnak, vagy svédországi szervereken található, de címük „.com”, „.org” és „.net” végződésű. Ezen kívül a svédek által előállított, de külföldi szervereken működő, illetve a külföldi előállítású, de svéd vonatkozású oldalakat, – pl. utazási információk, fordítások a svéd irodalomból – gyűjtik be. A projekt keretében különbözőképpen próbálják a dokumentumokat helyben és az Interneten hozzáférhetővé tenni. Katalogizálási és regisztrációs célra valamiféle válogatáson is gondolkodnak, és azt is fontolgatják, hogy külön regisztrálás nélkül is lehessen keresni és megtalálni dokumentumokat. Végül, a metaadatok és az automatikus feldolgozás terén elért eredm-

nyeket is figyelemmel kísérik. Ezek után a végeredmény egy a hálón lévő publikus információkról készített pillanatfelvételekbe ágyazott nemzeti bibliográfia lesz. Úgy vélem, ez a projekt jó irányba mutat, és a hálón lévő információra vonatkozóan megfelelő támpontokat adhat a nemzeti bibliográfiai szolgálatoknak. Ezek után a következő célok elérésére kell törekedni:

1. meghatározandó, ki mely domain és rész-domain felelőse;
2. keresőgépet kell kialakítani;
3. ösztönözni kell a dokumentumok előállítását szabályos metaadatok, mint pl. a Dublin Core használatára;
4. meg kell határozni, hogy a háló mely részeinél van szükség hagyományos feldolgozásra;
5. sürgetni kell a kötelesepéldány jogszabályok felülvizsgálatát és kiterjesztését a hálón lévő információra.

Még egy kérdést kell megvizsgálni: a nemzetközi (kormány és nem kormányzati) szervek dokumentumainak regisztrációját, rendelkezzenek bár fizikai formával, vagy legyenek a hálón. Ezeket kiadhatták:

- 1) egy ország határain belül, nemzeti domain megjelöléssel (pl. .dk);
- 2) olyan szervezetek, amelyeknek a székhelye egy adott országban van, de más országokban vagy

nem nemzeti domain megjelöléssel adták ki a dokumentumokat (pl. .org);

3) több országban működő szervezetek, amelyeknek nincs helyhez kötött központjuk.

Az 1977-es ajánlások a kormányközi vagy nemzetközi nem kormányzati szervezetekről azt mondják, hogy

[16] A kormányközi vagy nemzetközi nem kormányzati szervezetek vezessenek be a nemzetközi bibliográfiai szabványokkal összhangban álló CIP programokat.

[17] A kormányközi szervezetek működjenek együtt saját kiadványaik teljes körű kurrens bibliográfiájának előállításában.

A fizikai formával rendelkező dokumentumokra vonatkozóan ezek az ajánlások még helytállóak, azzal kiegészítve, hogy a kurrens bibliográfiát váltsa fel az egyes szervezetek honlapján található publikációk teljes, kurrens jegyzéke. A jegyzék a nemzetközi szabványoknak megfelelő bibliográfiai tételeket tartalmazzon.

A hálón lévő információval kapcsolatban arra kell ösztönözni a honlappal még nem rendelkező szervezeteket, hogy készítsenek honlapot, és lássák el ezeket a jövőbeni szabványoknak megfelelő jó keresőgépekkel.

Fordította: Orbán Éva